

For more on this topic, from our Friday shiurim

- Part 1: <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/932306/>
- Part 2: <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/933003/>
- Part 3: <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/933764/>
- Review: <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/940260/>

1. Responsum of Maharam Rothenburg 153, cited in Beit Yosef Yoreh Deah 264

ואני מצאתי תשובת הר"מ עצמו (שם) וכתוב בה שנשאל על מי שנולד לו בן ונתנו ללוי למול, והיה קטן וחלש, ושאלו לאבי הבן מתי נמול אותו ואמר לסוף חודש שיצא מכלל נפל, ובתוך אותו זמן נתייעץ אבי הבן להמתין יותר עד שיחלים, והמוהל הלך חוץ לעיר לצורך קהלו כי לא היה סבור שימול הילד כ"כ במהרה כי עדיין היה הילד חלש, ואח"כ נתייעץ האב למול את בנו לאחר חודש והמוהל לא היה בעיר, ולא רצה להמתין עד שיבא ושלח אחר מוהל אחר חוץ לעיר והודיעו בין יבא לוי בין לא יבא נתתיו לך למולו, ועתה באו שניהם בעיר ביום אחד תודיענו למי יש לו לאב לתת את בנו למול.

I found a responsum of Maharam himself, in which it was written that he was asked about someone who had a son, and he gave him to Levi to circumcise, but the baby was small and weak. They asked the father when to do the *brit* and he said it would be after one month, when he would not be a *nefel*. During that time, the father decided to wait longer, for the child to grow stronger, and the *mohe*/left the town for his community's needs, thinking he would not circumcise this child so soon, as the child was still weak. Then the father decided to circumcise the child after one month, and the *mohe*/was not in the city. The father did not want to wait for him, and he summoned another *mohe*/from outside the city, telling him that whether or not Levi would come, he was giving this *mohe*/the baby to circumcise. Now, both arrived in the city on the same day. Tell us: To whom should the father give his son for circumcision?

2. Rabbi Boruch Meir Levin, Baas haVaad Halachah Journal, Issue 36

When parents wish to opt out of a camp they enrolled their child in, the first thing to do is try and determine if the slot can be replaced...

Questions and Sources to see during preparation

- Is "acting in bad faith" the same thing as "*ein ruach chachamim nochah heimenu*"? See Sources 3, 4, 5, 7
- What law does one break by breaking a verbal agreement? See Sources 8, 10, 11
- What types of harm trigger the higher repercussions, of *taromeh*? See Sources 14, 15, 16, 17
- What penalties are associated with *taromeh*? See Sources 18, 19, 20, 21, 22

"In Bad Faith"

3. Talmud, Bava Metzia 49a

רב כהנא יהבי ליה זוזי אכיתנא, לסוף אייקר כיתנא. אתא לקמיה דרב, אמר ליה במאי דנקיטת זוזי הב להו, ואידך דברים גינהו ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה.

- דאיתמר "דברים: רב אמר אין בהן משום מחוסרי אמנה. ורבי יוחנן אמר יש בהם משום מחוסרי אמנה."
- מיתיבי [נגד רב], "רבי יוסי ברבי יהודה אומר: מה תלמוד לומר 'הין צדק'? והלא הין בכלל איפה היה! אלא לומר לך שיהא 'הן' שלך צדק ו'לאו' שלך צדק!" אמר אביי: ההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב.

Rav Kahana was pre-paid for flax, but then flax became valuable. He consulted Rav, who said, "Give whatever amount is paid for; the rest is verbal, and there is no issue of bad faith."

For we have learned: "Verbal agreements: Rav said they do not involve bad faith. Rabbi Yochanan said: They do involve bad faith."

We challenge [Rav]: "Rabbi Yosi son of Rabbi Yehudah said: What is learned from 'A just *hin*'? *Hin* is already included in *ephah*! It teaches you that your *Hen* ['Yes'] must be true and your 'No' must be true!" Abbaye answered: That prohibits saying one thing while thinking another.

4. Rabbi Eliyahu ben Chaim (16th century Turkey), Shu"t Raanach 118

"וכל המקבל אין רוח חכמים נוחה הימנו" פ"י אין רוח חכמה וחסידות בקרבו.

"Anyone who accepts [a refund of stolen goods], *ein ruach chachamim nochah heimenu*" – Meaning, the spirit of wisdom and piety is not in him.

5. Mishnah, Sheviit 10:9

המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה ממנו... וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה ממנו:

If one repays a debt during shemitah, *ruach chachamim nochah mimenu*... And anyone who keeps his word, *ruach chachamim nochah mimenu*.

6. Talmud, Bava Metzia 48a

והנושא ונותן בדברים לא קנה והחזור בו אין רוח חכמים נוחה הימנו.

And one who trades verbally does not execute a full transaction, and one who recants, *ein ruach chachamim nochah heimenu*.

7. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Mechirah 7:8

הנושא ונותן בדברים בלבד הרי זה ראוי לעמוד לו בדבורו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון, וכל החזור בו בין לוקח בין מוכר אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע הרי זה ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו.

One who trades only verbally should stand by his word, even though he has received no payment, has not marked [the goods] and has not given a pledge. And anyone who backs out – whether buyer or seller – even though he need not accept a *Mi shePara*, he acts in bad faith and *ein ruach chachamim nochah heimenu*.

What's wrong with breaking a verbal agreement?

8. Rabbi Shimshon of Sens (12th-13th century France, Israel), Commentary to Mishnah Sheviit 10:9

וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו – הא שאינו מקיים את דברו אין רוח חכמים נוחה הימנו. ולא משום דאיכא איסור דאמרינן בפרק הזהב (טז). דברים אין בהן משום מחוסרי אמנה...

And anyone who keeps his word, *ruach chachamim nochah mimenu* – Then one who does not keep his word, *ein ruach chachamim nochah heimenu*. Not because there is any prohibition, for we say in Bava Metzia 49a that there is no issue of bad faith for verbal agreements.

9. Rabbi Eliyahu ben Chaim (16th century Turkey), Shu"t Raanach 118

ומכל מקום איך שיהיה לדעת המקשה ודאי הכי הוה [דיש איסור ממש] דהוה ס"ל דההיא ד"הין צדק" מיירי כגוונא דפלוגתא דרב ור"י. ואף על גב דהוי אסור שיש לו סמך מן התורה, קתני עלה במתניתין "אין רוח חכמים נוחה הימנו", דשפיר משתמע מלשון "אין רוח חכמים נוחה הימנו" דאסורא אית ביה. וכן אמרינן שם "דאמר רבי יוחנן האומר לחברו מתנה אני נותן לך מותר לחזור בו" ומוקי לה במתנה מרובה, משמע דבמועט אסור לחזור בו:

In any case, the questioner here certainly believes it is so [that there is a full prohibition, thinking that *hin tzedek* applies for a case like that of the debate between Rav and Rabbi Yochanan. And even though it has a biblical basis, the mishnah says "*ein ruach chachamim nochah heimenu*," and the language of "*ein ruach chachamim nochah heimenu*" indicates that there is a prohibition. Ditto when it says, "Rabbi Yochanan said: One who tells someone, 'I will give you a gift,' may still back out," where the gift would have been large, that implies that one may not back out of a small gift.

10. Rabbi Yosef Haviva (14th century Spain), Nimukei Yosef Bava Metzia 29a

[על "מי שפרע"] "בעושה מעשה עמך" ... והאי לא עושה מעשה עמך הוא דכתיב [צפניה ג] "שאריט ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב וגו'". "One who acts as your nation does"... And this one did not act as your nation does, as in "The remnant of Israel will not act corruptly and will not speak falsehood, etc."

11. Raavad, cited in Shitah Mekubetzet to Bava Metzia 49a

תירץ הראב"ד ז"ל דהכי קמותבינן: "בשלמא לרבי יוחנן איכא למימר דאפילו בעשה נמי קאי כרבי יוסי ["הן צדק"]... אבל לרב ודאי קשיא דאפילו עשה נמי אית בה! ופרקה אביי דלכולי עלמא לא קאי בעשה, דההיא דרבי יוסי שלא ידבר אחת בפה וכו'.

Raavad explained that this is what we are asking: It's fine for Rabb Yochanan, one could say that there is even a commandment, like Rabbi Yosi [*hin tzedek*]... But it is certainly difficult for Rav, for there is even a commandment! And Abbaye answered that everyone agrees there is no commandment here, for Rabbi Yosi is talking about speaking one way while thinking another.

12. Rashi to Ketuvot 86a

מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הן צדק שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק (בבא מציעא דף מט.)
 Paying one's debts and fulfilling one's words is a mitzvah, as it is written, *Hin tzedek*...

13. Rif to Bava Metzia 29b

והלכתא כר' יוחנן. תניא ר' יוסי ברבי יהודה אומר מה ת"ל והין צדק והלא הין בכלל איפה אלא שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק ופירשה אביי שלא ידבר אחת בפה ואחת בלב.

The law follows Rabbi Yochanan. We have learned: Rabbi Yosi son of Rabbi Yehudah said: What is learned from 'A just *hin*'? *Hin* is already included in *ephah*! It teaches you that your *Hen* ['Yes'] must be true and your 'No' must be true!" Abbaye explained that this prohibits saying one thing while thinking another.

There may be repercussions

Bava Metzia	What happened?	What triggers the complaint?	Choshen Mishpat
75b-76a	Tricked each other into accepting loss or paying more	Small monetary loss	332:1-2
79a	Caused boat owner to buy longer ropes	Small monetary loss	
76b	Employee or employer backed out	Strain	333:1-2, 7
79a	One who hired a donkey needs to find a replacement	Strain	310:2
79b	Boat owner must slow down or deal with new customers	Emotional pain	311:6

14. Talmud, Bava Metzia 75b-76a

משנה: השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומת...
גמרא: "חזרו זה בזה" לא קתני אלא "הטעו זה את זה" - דאטעו פועלים אהדדי. היכי דמי? דאמר ליה בעל הבית זיל אוגר לי פועלים ואזל איהו ואטעינהו. היכי דמי?...
 Mishnah: If someone hires craftsmen and one side tricks the other, they can only complain against each other...
 Gemara: It doesn't say "one backed out on the other," but "one tricked the other" – the workers tricked each other. How? The boss said, "Hire workers for me," and he went and tricked [the workers]. How?...

15. Talmud, Bava Metzia 76b

איבעית אימא האי תנא "חזרו" נמי "הטעו" קרי ליה, דתניא "השוכר את האומנין והטעו את בעל הבית, או בעל הבית הטעה אותן, אין להם זה על זה אלא תרעומת." במה דברים אמורים? שלא הלכו...
 Or, this teacher included "backed out" in "tricked", for we have learned, "If one hires craftsmen and they trick the boss, or the boss tricks them, they only have *taromet* against each other." When is this true? If they didn't show up...

16. Talmud, Bava Metzia 79a

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: השוכר את החמור לרכוב עליה ומתה לו בחצי הדרך, נותן לו שכרו של חצי הדרך, ואין לו עליו אלא תרעומת...
 Rabbah bar Rav Huna cited Rav: If one hires a donkey to ride, and it dies partway, one pays for part of the trip, and only has *taromet* against him...

17. Talmud, Bava Metzia 79b

השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך, נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומת...
 אלא מאי 'פרקה'? דפרקה לטועניה בגויה. אלא מאי תרעומת? משום שינוי דעתא. אי נמי לאשלא יתירא.
 If one hires a boat, and then unloads partway through, he pays for part of the journey, and [the owner] only has *taromet* against him... What is "unloads"? He unloaded his goods within it. Then what is the *tarome*? Changing of minds, or needing more rope.

Is there financial liability?

18. Rabbi Yisrael Lipschitz (18th-19th century Germany, Prussia), Tiferet Yisrael to Bava Metzia 6:1

תרעומת. מדלא קאמר "יש להן תרעומות זע"ז", קמ"ל דאין להן זע"ז שום חיוב, אפילו לצאת ידי שמים:
Taromet – Since it doesn't say "they have *taromet* against each other, we learn that they hold not obligation to each other, even to satisfy Heaven.

If he wishes to be free of *taromet*, he must appease him [financially]...

What does this complaint look like?

20. Talmud, Bava Metzia 52b

עד מתי מותר להחזיר? ... ואם היה [האשם] מכירה, אפילו לאחר שנים עשר חדש כו'. היכא? אי בכרכין הא אמרת עד שיראה לשולחני, אי בכפרים הא אמרת עד ערבי שבתות! אמר רב חסדא מידת חסידות שנו כאן. אי הכי אימא סיפא "אין לו עליו אלא תרעומת" – למאן? אי לחסיד [כלו' שהחסיד יתרעם], לא קבולי ליקבלה מיניה ולא תרעומת תיהוי ליה!...

How long may one back out? If it was a sale, then even after twelve months. Where? If it is a city, don't we say it is until he can show the coin to a moneychanger? If it is a village, don't we say it is until Erev Shabbat? Rav Chisda said: We are talking [accepting a return later] as a trait of piety. If so, then when it says, "He only has *taromet* against him," who would have this *tarome*? If it is the pious one [complaining], let him not return it, and not have a *tarome*!...

21. Rashi to Bava Metzia 52b

... טוב לו שלא יקבלנה משיקבלנה ויוציא דיבה על חברו.

...It would be better that he should not accept the item back, rather than accept it and speak badly of his fellow.

22. Hagahot Mordechai Nosafot to Bava Metzia 448

ראובן א"ל לשמעון "אית זבינתא לדוך פלוני, זבנה ביני ובינך." אזל שמעון זבנה. א"ל ראובן "פלג לי." א"ל שמעון "לא פליגנא." אי דיהיב ראובן לשמעון זוזי למיזבן בהדי הדדי וקנו מיניה, מחייבין ליה למיתב ליה מנתיה דיליה ע"פ ב"ד. ואי לא שקיל שמעון מיניה זוזי, ודברים הוו ביניהם והשתא הדר ביה, מודיעין ליה בי דינא עונשא דקא עבר אדאורייתא דכתיב איפת צדק והין צדק שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק דמתבעי לקיומי למימריה...

Reuven told Shimon, "I have business in X place, go buy it for us." Shimon went and bought it. Reuven said, "Split it with me." Shimon refused. If Reuven gave Shimon money to buy it together and there was a *kinyan*, Shimon must give Reuven his portion, on the word of the beit din. And if Shimon never accepted money, and it was only verbal and then Shimon recanted, the beit din informs him of the penalty for violating a prohibition, as it says, "A just *ephah*, a just *hin* – for your *hen* to be true and your 'No' to be true," that one must fulfill his word...

23. Responsum of Maharam Rothenburg 153, cited in Beit Yosef Yoreh Deah 264

והשיב מעשה היה בימי רבינו תם (ב"ק צא: תוד"ה וחייבו) באחד שנתן בנו למוהל למולו ובא אחר וקדמו ובא הראשון לדין על שכר הברכה, ושאלו לרבינו תם והשיב דמילתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותיהו (ב"ק פד:) ואפילו תפס מפקינן מיניה, אבל אם עדיין לא קדמו והרי שניהם עומדים לפנינו אז ודאי אותו שנדר לו תחלה הוא קודם, דלא גרע ממכירי כהונה ולויה דפרק כל הגט (ל.) חשיב להו כאילו אתא לידיהו... ומיהו אי הדר ביה פירש ריב"ם שאין בית דין יכולים לעכבו מלחזור, אבל הוא עובר משום "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב" (צפניה ג יג) ומותר לקרותו רשע.

He replied: It happened in the time of Rabbeinu Tam that one gave his son to a *moהל* to circumcise and another preceded him, and the first claimed payment for the berachah in court. They asked Rabbeinu Tam, and he replied that where there is no financial loss, our courts do not represent [the ordained courts of old], and even if the injured party took assets, we would remove them from him. But if one had not already gone ahead of the other, and both were standing before us, then certainly, the one to whom he vowed first would precede. It is no worse than those who know kohanim and leviyim, where we consider the tithes to have arrived in their hands... But if he backed out, Rivam explained that the court could not prevent him from doing so. He would only violate, "The remnant of Israel will not act corruptly, and will not speak falsely."